

การสำรวจนกพบบ่อยในประเทศไทย เพื่อพัฒนาแอปพลิเคชันคู่มือดูนกเมืองไทย ระยะที่ 1

ณัฐธรมน หีบจันทร์กริ* จุลล์ จุงวงศ์**

* สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กรุงเทพฯ

** แผนกพัฒนารัฐกิจสารสนเทศและการสื่อสาร การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เขตจตุจักร กรุงเทพฯ

Corresponding author e-mail : ratta_021@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและสำรวจชนิดของนกที่พบบ่อยในประเทศไทย และเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลนกที่พบ ได้แก่ อันดับ วงศ์ ชื่อไทย ชื่อสามัญ ชื่อวิทยาศาสตร์ ชื่ออื่น ขนาด ลักษณะ สีสัน สถานภาพ การแพร่กระจาย แหล่งอาศัย นิสัย เสียงร้อง ถิ่นสมพันธ์ รัง และไข่ โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ การศึกษาในภาคเอกสาร (Documentary research) และการศึกษาในภาคสนาม (Field research) โดยใช้กล้องส่องทางไกล คู่มือดูนก แบบบันทึกข้อมูล และกล้องถ่ายรูป และทำการสังเกตนก ณ จุดดูนกของแต่ละแห่ง จากแหล่งดูนกทั้งหมด 8 แห่ง ได้แก่ อุทยานแห่งชาติดอยผ้าห่มปก เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว และอุทยานแห่งชาติเขาสก ทำการสำรวจในช่วงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2556 ถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2557 จากผลการศึกษานกพบบ่อยที่สามารถพบได้ง่ายในประเทศไทย จำนวน 500 ชนิด จำแนกตามหลักอนุกรมวิธานได้ 21 อันดับ 84 วงศ์ ความรู้ที่ได้จากการศึกษานี้จะนำไปใช้เพื่อสร้างแอปพลิเคชันคู่มือดูนกในประเทศไทยบนโทรศัพท์มือถือระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ ในระยะต่อไป

คำสำคัญ : นกพบบ่อยในประเทศไทย/ แอปพลิเคชัน/ คู่มือดูนกเมืองไทย

Common Bird Survey in Thailand for Developing Thailand Bird Guide Application Phase 1

Natthamol Heebjankri^{*} Joon Joongwong^{**}

^{*} Information Technology Program, Faculty of Science and Technology, Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Bangkok

^{**} Department of Information and Communication Technologies Business, Provincial Electricity Authority, Chatuchak, Bangkok

Corresponding author e-mail : ratta_021@hotmail.com

Abstract

The aims of this research were to study and survey of frequently sighted birds in Thailand and also to collect data regarding the birds which included order, family, Thai name, common name, scientific name, other names, size, characteristics, color, distribution status, habitat, behavior, voice, breeding season, nesting and egg. This study divided into two parts which consisted of both documentary research and field research. The field research was conducted between May 2013 - November 2014 in eight birding sites of Thailand using binoculars, bird guide book and camera, observing at each site which comprised of Doi Phahompok National Park, Doi Chiangdao Wildlife Sanctuary, Phuokeow Wildlife Sanctuary, Khao Yai National Park, Khuean Srinagarindra National Park, Kaeng Krachan National Park, Khao Soidao Wildlife Sanctuary and Khaosok National Park. The results of this study showed that 500 species of frequently sighted birds in Thailand could be found which were taxonomically classified into 21 orders and 84 families. The knowledge based on this study will be used for construct of Thailand Bird Guide Application for Android smart phone in the further research.

Keywords : common birds in Thailand/ application/ bird guide of Thailand

บทนำ

ประเทศไทยมีความหลากหลายของระบบนิเวศต่างๆ มากมาย มีป่าหลายประเภทที่เป็นแหล่งอาศัยของสิ่งมีชีวิต ได้แก่ ป่าดิบชื้น ป่าดิบแล้ง ป่าดิบเขา ป่าสน ป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง ป่าชายเลน ป่าพรุ ป่าชายหาด บึงน้ำจืด ป่าไผ่ พุ่มหญ้า สัตว์มีชีวิตบนเขาหินปูน พื้นที่ชุ่มน้ำ ป่าบุง และป่าทาม ก่อเกิดสิ่งมีชีวิตที่มีลักษณะแตกต่างกันมากมายในระบบนิเวศแต่ละแบบ ยิ่งไปกว่านั้นประเทศไทยยังเป็นเสมือนจุดบรรจบของเขตกระจายพันธุ์พืชและสัตว์หลายเขต คือ เป็นเขตซ้อนทับของกลุ่มพรรณพฤกษชาติ (Floristic region) ถึง 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มอินโด-เบอร์มีส (Indo-Burmese elements) กลุ่มอินโด-จีนีส (Indo-Chinese elements) และกลุ่มมาเลเซีย (Malaysian elements) ในส่วนของสัตว์ป่านั้นถือว่าประเทศไทยเป็นจุดซ้อนทับของเขตสัตวภูมิศาสตร์ (Zoological region) ถึง 3 เขตด้วยกัน คือ เขตชิโน-หิมาลายัน (Shino-Himalayan) เขตอินโด-จีนีส (Indo-Chinese) และเขตซุนดา (Sundaic) เป็นผลให้มีความหลากหลายทางชีวภาพในทุกะดับรวมกันอยู่ในประเทศ (วิสุทธิ์ ไบไม้, 2538) โดยเฉพาะอย่างยิ่งนกที่พบในประเทศไทยตามที่ระบุไว้ในหนังสือคู่มือดูนกภาคสนามมีจำนวนชนิดมากถึง 1,011 ชนิด (จารุจินต์ นภีตะภัก และคณะ, 2555) เมื่อเทียบกับจำนวนนกที่มีรายงานการพบและได้รับการตั้งชื่อแล้วทั่วโลกซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 9,672 ชนิด (Sibley and Monroe, 1990) หรืออาจจะกล่าวได้ว่าจำนวนนกที่พบในประเทศไทยมีมากกว่า 10% ของนกที่พบทั่วโลก นับว่าประเทศไทยมีความหลากหลายของชนิดนกสูงมากแห่งหนึ่ง นกแต่ละชนิดจะมีการปรับชนิดเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ภายใต้สภาพธรรมชาติอันหลากหลายต่างกัน ไม่ว่าจะป็นในทะเลทรายอันแห้งแล้ง ท้องทะเล บนภูเขาสูง ไปจนถึงป่าดิบที่ชุ่มชื้นหรือแม้กระทั่งตามแหล่งชุมชนก็ยังมียังอาศัยอยู่ นกจึงเป็นทรัพยากรชีวภาพอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ช่วยให้ระบบนิเวศดำรงอยู่ได้อย่างสมดุล (นิวัติ เรืองพานิช, 2537)

การวิจัยเอกสารเป็นการวิจัยทางสังคมศาสตร์อย่างหนึ่ง (Social research) ซึ่งได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร รายงาน หรือสื่ออื่นๆ แล้วเสนอผลการศึกษาในเชิงวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้ ทั้งนี้การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารสามารถใช้ทั้งวิธีเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งเอกสารที่นำมาใช้ในการศึกษาค้นคว้าวิเคราะห์และสังเคราะห์ความรู้ใหม่นั้น จะเห็นได้ว่ามิได้หมายถึงแต่เฉพาะสื่อที่เป็นอักษรหรือเผยแพร่ด้วยการพิมพ์เท่านั้น สื่อภาพเคลื่อนไหว สื่อเสียง สื่อภาพนิ่ง เหล่านี้ถือเป็นแหล่งข้อมูลสำหรับการวิจัยเอกสารทั้งสิ้น จึงเป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อความรู้ใหม่จากเอกสารต่างๆ (दनัย ไชโยธยา และ สุวิทย์ จำปา, 2549)

จากความหลากหลายของการอยู่อาศัยและการจำแนกนกตามหลักอนุกรมวิธานที่มีความซับซ้อนดังกล่าว ผู้วิจัยจำเป็นต้องทำการศึกษาในภาคสนาม (Field research) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลของนกจากการใช้ชีวิตในธรรมชาติ และนำผลจากการสำรวจภาคสนามมาทำการศึกษาในภาคเอกสาร (Documentary research) ซึ่งเป็นรูปแบบการวิจัยที่เหมาะสมต่อการรวบรวมข้อมูลนก โดยการนำกลุ่มของข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กัน นำมาเก็บรวบรวมเข้าไว้ด้วยกันอย่างมีระบบตามหลักของกระบวนการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น (Database initial study) และนำข้อมูลที่ได้ออกมาทำการศึกษาวิเคราะห์และออกแบบระบบฐานข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลตามประเภทที่ต้องการ มีความมั่นคง และลดความซ้ำซ้อนของข้อมูล (กิตติภักดีวัฒนะกุล และจำลอง ครูอุตสาหะ, 2546)

การศึกษาครั้งนี้มุ่งให้ความสำคัญกับการศึกษาชนิดของนกในประเทศไทยที่มีรายชื่อและเผยแพร่โดยคณะกรรมการบันทึกข้อมูลนก (Records committee) สมาคมนุรักษ์นกและธรรมชาติแห่งประเทศไทย โดยเก็บข้อมูลของนกที่ประชาชนสามารถพบเห็นได้ทั่วไป เพื่อจัดเตรียมข้อมูลให้กับผู้เริ่มต้นการดูนก ผลการศึกษาวิจัยที่ได้จะนำไปใช้ในการพัฒนาแอปพลิเคชันคู่มือดูนกเมืองไทย บนโทรศัพท์สมาร์ตโฟนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาและสำรวจชนิดของนกที่พบบ่อยในประเทศไทย

2. เพื่อรวบรวมข้อมูลนกได้แก่ อันดับ วงศ์ ชื่อไทย ชื่อสามัญ ชื่อวิทยาศาสตร์ ชื่ออื่น ขนาด ลักษณะ สีขน สถานภาพ การแพร่กระจาย แหล่งอาศัย นิสัย เสียงร้อง ถิ่นผสมพันธุ์ รัง และไข่ สำหรับนำไปใช้ในการพัฒนาแอปพลิเคชันคู่มือดูนกเมืองไทยบนโทรศัพท์สมาร์ทโฟนต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

นกที่พบในประเทศไทยมีประมาณ 10% ของนกที่พบทั่วโลก นับว่าประเทศไทยมีความหลากหลายของชนิดนกสูงมากแห่งหนึ่ง พิจารณาอย่างละเอียดในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทยจะพบว่า ในแต่ละภูมิภาคจะมีลักษณะโครงสร้างทางธรณีวิทยา ภูมิอากาศ และสภาพลุ่มน้ำที่เป็นเอกลักษณ์แตกต่างกันส่งผลให้เกิดสภาพธรรมชาติที่เหมาะสมต่อการใช้เป็นแหล่งอาศัย หากิน แหล่งหลบภัย และสร้างรังวางไข่ของนกแตกต่างกันไปด้วย การเลือกพื้นที่เพื่อเป็นสถานที่เก็บข้อมูลนก ผู้วิจัยได้เลือกจากแหล่งดูนกในประเทศไทยที่ได้รับความนิยมและได้รับการยอมรับถึงความหลากหลายของนก โดยเส้นทางที่กำหนดไว้ตามลำดับความสูงจากระดับน้ำทะเลให้ครอบคลุมพื้นที่ทุกภาคของประเทศไทยดังต่อไปนี้ อุทยานแห่งชาติดอยผ้าห่มปก จังหวัดเชียงใหม่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดปราจีนบุรี อุทยานแห่งชาติศรีนครินทร์ จังหวัดกาญจนบุรี อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว จังหวัดจันทบุรี และอุทยานแห่งชาติเขาสูง จังหวัดนครศรีธรรมราช

1. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจากแหล่งข้อมูลเอกสาร วารสาร หนังสือ รายงานจากส่วนราชการ

ภาคเอกชน รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนกที่สามารถพบเห็นได้ง่ายในประเทศไทยซึ่งจะใช้เป็นข้อมูลช่วยให้ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางในการศึกษาในการเขียนเค้าโครงวิจัย และประกอบการเขียนรายงานเสนอผลการศึกษา

1.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) ซึ่งผู้วิจัยจะเป็นผู้ทำการสัมภาษณ์เอง โดยอาศัยกรอบและแนวคิดเป็นปัจจัยสำคัญในการตั้งประเด็นคำถาม และจะไม่เรียงลำดับคำถามก่อนหลังเหมือนที่กำหนดเอาไว้ คำถามจะมีลักษณะแบบปลายเปิด และหากว่าในขณะที่สัมภาษณ์พบปรากฏการณ์หรือประเด็นปัญหาใดก็จะทำการสัมภาษณ์โดยละเอียดจากการสัมภาษณ์นักดูนกชาวไทย จำนวน 37 คน และเจ้าหน้าที่ประจำการของอุทยานแห่งชาติ หรือเจ้าหน้าที่ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่เข้าไปสำรวจข้อมูลนก จำนวน 15 คน

1.3 การเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field survey) ทำการเก็บข้อมูลโดยการจำแนกสภาพถิ่นที่อยู่อาศัยของนก จากนั้นทำการกำหนดช่วงเวลาที่จะเดินทางไปสำรวจข้อมูลนกยังสถานที่ที่ได้ทำการคัดเลือกทั้ง 8 แห่งตามสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการดำรงชีวิตของนกในแต่ละฤดูกาล และศึกษาเส้นทางจุดดูนกของสถานที่ดูนกนั้นๆ จากนั้นทำการออกสำรวจนกตามเส้นทางที่กำหนดสถานที่ละ 2 ครั้งๆ ละ 2-3 วัน เริ่มตั้งแต่เวลา 07.00 ถึงเวลา 17.30 น. ทั้งนี้ได้ออกสำรวจตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2556 ถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2557 การสำรวจนกจะใช้กล้องส่องทางไกลชนิดตาเดียว (Telescope) ที่มีกำลังขยาย 20 - 60 เท่า และกล้องส่องทางไกลชนิดสองตา (Binoculars) ที่มีกำลังขยาย 8-20 เท่า ซึ่งในการสำรวจทุกครั้งต้องทำการบันทึกลงในแบบบันทึกข้อมูล

2. วิธีการสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามดังนี้

2.1 พื้นที่ในการสำรวจข้อมูลทั้ง 8 แห่งมีจุดในการสำรวจข้อมูลดังนี้ อุทยานแห่งชาติดอยผ้า

ห่มปก จุดสำรวจนกคือ ลานกางเต็นท์กิ่วลม และเส้นทางเดินเท้าขึ้นยอดดอยผ้าห่มปก เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว จุดสำรวจนกคือ ห้วยแม่คัต บริเวณหน่วยพิทักษ์ป่าขุนห้วยแม่กอก และเส้นทางเดินเท้าขึ้นยอดดอยหลวงเชียงดาว เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว จุดสำรวจนกคือ บริเวณที่ทำการเขตฯ และทุ่งกะมัง อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จุดสำรวจนกคือ บริเวณรอบๆ น้ำตกเหวนรก น้ำตกเหวสุวัต และน้ำตกผากล้วยไม้ อุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ จุดสำรวจนกคือ หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ สร.4 (ผาดาด) และบริเวณรอบๆ น้ำตกห้วยแม่ขมิ้น อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จุดสำรวจนกคือ เส้นทางสายวังวน-พะเนินทุ่ง และหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ กจ.4 (บ้านกร่าง) เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว จุดสำรวจนกคือ บริเวณรอบๆ ที่ทำการเขตฯ และน้ำตกเขาสอยดาว และอุทยานแห่งชาติเขาสก จุดสำรวจนกคือ บริเวณรอบๆ ที่ทำการอุทยานแห่งชาติ และหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ขส.7 (ไกรสร) เพื่อเก็บข้อมูลนก ผู้วิจัยได้เลือกจากแหล่งดูนกในประเทศไทยที่ได้รับความนิยม เป็นที่ยอมรับถึงความหลากหลายของนก และมีตำแหน่งที่ตั้งที่ครอบคลุมพื้นที่ทุกภาคของประเทศไทย

2.2 การลงพื้นที่สำรวจภาคสนาม โดยใช้กล้องส่องทางไกลชนิดตาเดียว (Telescope) กล้องส่องทางไกลชนิดสองตา (Binoculars) คู่มือศึกษาธรรมชาติหมอบุญส่ง เลอะกุล นกเมืองไทย โดยจารุจินต์ นภิตะภักดิ์ และคณะ หนังสือ Thailand Bird Guide โดยรุ่งโรจน์ จุกมงคล กล้องถ่ายรูป และแบบ

บันทึกข้อมูล

2.3 บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับรายละเอียดของนกทั้ง รูปร่าง ลวดลาย สีขน และพฤติกรรม การเคลื่อนไหว การหากิน การทำรังวางไข่ รวมทั้งแหล่งอาศัยของนกที่สำรวจพบลงในแบบบันทึกข้อมูล

3. การวิเคราะห์สถานภาพนกพบบ่อย โดยการจำแนกการพบบ่อยตามหนังสือคู่มือศึกษาธรรมชาติหมอบุญส่ง เลอะกุล นกเมืองไทย ซึ่งนกบางชนิดอาจพบบ่อยเป็นบางช่วงเวลาในฤดูอพยพ แต่หายากในฤดูอื่นๆ หรือนกบางชนิดพบบ่อยในบางพื้นที่หรือในบางแห่ง (จารุจินต์ นภิตะภักดิ์ และคณะ, 2555) ขึ้นอยู่กับสถานภาพตามฤดูกาลนั้นๆ

4. การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ผู้วิจัยได้รับความกรุณาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลนกจากผู้ทรงคุณวุฒิ 2 ท่าน ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในการดูนกและได้รับการยอมรับในระดับประเทศ คือ อาจารย์พินิจ แสงแก้ว และอาจารย์สุธี ศุภรัฐวิกร อดีตนายกสมาคมและที่ปรึกษากิตติมศักดิ์ของสมาคมอนุรักษ์นกและธรรมชาติแห่งประเทศไทย

ผลการวิจัย

จากผลการสำรวจนกพบบ่อยในประเทศไทย 8 แห่ง พบนกจำนวน 21 อันดับ 84 วงศ์ 500 ชนิด โดยจำแนกตามหลักอนุกรมวิธาน อ้างอิงตามบัญชีรายชื่อ นก 1,017 ชนิดของไทยในปัจจุบัน (สมาคมอนุรักษ์นกและธรรมชาติแห่งประเทศไทย, 2554) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 อันดับ วงศ์ และชนิดของนกที่สำรวจจนพบ บ่อยบริเวณแหล่งตุง 8 แห่ง จำแนกตาม หลักอนุกรมวิธาน

อันดับ (Order)	จำนวนวงศ์ ของนก	จำนวนชนิด ของนก
GALLIFORMES	1	11
ANSERIFORMES	1	16
PODICEPEDIFORMES	1	1
CICONIIFORMES	1	2
PELECANIFORMES	3	15
SULIFORMES	2	3
ACCIPITRIFORMES	2	21
FALCONIFORMES	1	7
GRUIFORMES	2	10
CHARADRIIFORMES	9	38
COLUMBIFORMES	1	19
PSITTACIFORMES	1	5
CUCULIFORMES	1	21
STRIGIFORMES	2	16
CAPRIMULGIFORMES	1	5
APODIFORMES	2	12
TROGONIFORMES	1	3
CORACIIFORMES	3	22
BUCEROTIFORMES	2	12
PICIFORMES	2	39
PASSERIFORMES	45	222
21 อันดับ	84 วงศ์	500 ชนิด

จากตารางที่ 1 พบว่า นกพบบ่อยที่สำรวจพบ นั้น จำแนกตามอันดับของอนุกรมวิธานได้ 21 อันดับ โดยนกที่พบมากที่สุดพบใน ORDER PASSERIFORMES จำนวน 222 ชนิด รองลงมาคือ ORDER PICIFORMES จำนวน 39 ชนิด เมื่อจำแนกตามวงศ์ของนก ผลการสำรวจพบว่า วงศ์นกจับแมลงและนกเขน (Family Muscicapidae) พบมากที่สุด จำนวน 31 ชนิด รองลงมาคือ วงศ์นกคอกพันและนกหัวขวาน (Family Picidae) จำนวน 28 ชนิด

จากแหล่งข้อมูลของสถานที่ในการสำรวจนก ทั้ง 8 แห่ง สามารถสรุปผลการสำรวจชนิดของนกที่พบในแต่ละแห่งได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนชนิดของนกที่พบบ่อยจากแหล่ง ตุงทั้ง 8 แห่ง

สถานที่	จำนวนชนิดของนก ที่พบบ่อย
อุทยานแห่งชาติดอยผ้าห่มปก	296
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว	289
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว	207
อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	234
อุทยานแห่งชาติ เขื่อนศรีนครินทร์	213
อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน	294
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขาสอยดาว	181
อุทยานแห่งชาติเขาสก	221
8 แห่ง	500 ชนิด

จากตารางที่ 2 พบว่า จำนวนชนิดของนกที่พบมากที่สุด ได้แก่อุทยานแห่งชาติดอยผ้าห่มปก จำนวนที่พบ 296 ชนิด รองลงมาคือ อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จำนวนที่พบ 294 ชนิด ตามลำดับ

การศึกษาวิถัยนกพบบ่อยในประเทศไทยครั้งนี้ จากแหล่งตุงทั้ง 8 แห่ง พบชนิดของนกพบบ่อย 500 ชนิด นกที่สามารถพบเจอได้ง่ายในทุกพื้นที่ จำนวน 78 ชนิด ได้แก่ นกกระจอกตาล นกกระจอกบ้าน นกกระจิ๊ดช่าสีเนื้อ นกกระจิ๊ดธรรมดา นกกระจิบคอดำ เป็นต้น

ในส่วนสถานภาพของนกพบบ่อยของประเทศไทยทั้ง 500 ชนิด จัดเป็นนกประจำถิ่น 334 ชนิด นกอพยพย้ายถิ่นนอกฤดูผสมพันธุ์ 90 ชนิด นกประจำถิ่นและอพยพย้ายถิ่นนอกฤดูผสมพันธุ์ 54 ชนิด นกอพยพย้ายถิ่นนอกฤดูผสมพันธุ์และอยู่ประจำถิ่น 5 ชนิด นกประจำถิ่น หรืออาจจะเป็นนกอพยพย้ายถิ่นนอกฤดูผสมพันธุ์ 4 ชนิด นกอพยพผ่าน 3 ชนิด นกประจำถิ่น หรือนกอพยพย้ายถิ่นนอกฤดูผสมพันธุ์ 2 ชนิด นกอพยพมาทำรังวางไข่ 2 ชนิด นกอพยพมาทำรังวางไข่และอพยพย้ายถิ่นนอกฤดูผสมพันธุ์ 1 ชนิด นกอพยพมาทำรังวางไข่และอพยพ

ย้ายถิ่นนอกฤดูผสมพันธุ์ หรืออาจจะเป็นนกประจำถิ่น 1 ชนิด อาจจะเป็นนกอพยพย้ายถิ่นนอกฤดูผสมพันธุ์ 1 ชนิด นกประจำถิ่น (ในธรรมชาติสูญพันธุ์ เป็นชนิดที่เกิดจากการเพาะพันธุ์) 1 ชนิด และไม่สามารถระบุสถานภาพได้ชัดเจน 2 ชนิด

ข้อมูลจากการศึกษาอันดับ วงศ์ ชนิดนก และสถานภาพของนก มาสืบค้นและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะ นิสัย เสียงร้อง ฤดูกาลผสมพันธุ์ ทำรัง และวางไข่ จะถูกนำมาใช้ในการพัฒนาแอปพลิเคชันคู่มือดูนกเมืองไทยบนโทรศัพท์สมาร์ทโฟนต่อไป

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาและสำรวจชนิดของนกที่พบบ่อยในประเทศไทย พบนกจำนวน 21 อันดับ 84 วงศ์ 500 ชนิด ซึ่งจากการสำรวจแหล่งดูนกทั้ง 8 แห่ง พบแหล่งดูนกที่พบจำนวนชนิดของนกมากที่สุดคือ อุทยานแห่งชาติดอยผ้าห่มปก พบจำนวน 296 ชนิด รองลงมาคือ อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน พบจำนวน 294 ชนิด โดยชนิดของนกที่สามารถพบได้ง่ายในทุกพื้นที่ มีจำนวน 78 ชนิด สถานภาพของนกจำแนกได้เป็นนกประจำถิ่น จำนวน 334 ชนิด นกอพยพย้ายถิ่นนอกฤดูผสมพันธุ์ จำนวน 90 ชนิด สถานภาพนกประจำถิ่นและนกอพยพย้ายถิ่นนอกฤดูผสมพันธุ์ จำนวน 54 ชนิด นกอพยพย้ายถิ่นนอกฤดูผสมพันธุ์และนกประจำถิ่น จำนวน 5 ชนิด นกประจำถิ่นหรืออาจจะเป็นนกอพยพย้ายถิ่นนอกฤดูผสมพันธุ์ จำนวน 4 ชนิด นกอพยพผ่าน จำนวน 3 ชนิด นกอพยพมาทำรังวางไข่ จำนวน 2 ชนิด สถานภาพนกประจำถิ่นและนกอพยพย้ายถิ่นนอกฤดูผสมพันธุ์ จำนวน 2 ชนิด นกอพยพมาทำรังวางไข่และนกอพยพย้ายถิ่นนอกฤดูผสมพันธุ์ จำนวน 1 ชนิด สถานภาพอาจจะเป็นนกอพยพย้ายถิ่นนอกฤดูผสมพันธุ์ จำนวน 1 ชนิด นกอพยพมาทำรังวางไข่และนกอพยพย้ายถิ่นนอกฤดูผสมพันธุ์ หรืออาจจะเป็นนกประจำถิ่น จำนวน 1 ชนิด นกประจำถิ่น (ในธรรมชาติสูญพันธุ์ เป็นชนิดที่เกิดจากการเพาะพันธุ์) จำนวน 1 ชนิด และไม่สามารถระบุสถานภาพได้ชัดเจนจำนวน 2 ชนิด

จากสภาพทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทยที่มีโครงสร้างทางธรณีวิทยาที่แตกต่างกัน ส่งผลให้การพบนกในแต่ละเขตพื้นที่แตกต่างกัน รวมทั้งลักษณะนิสัยการออกหากิน และทำรัง จึงแตกต่างกันไปด้วย นกบางชนิดก็ชอบอยู่ตามป่าละเมาะ บางชนิดก็อาศัยอยู่เฉพาะป่าดงดิบ บางชนิดออกหากินกลางคืน บางชนิดออกหากินช่วงเช้ามืด หรือออกช่วงพลบค่ำอย่างเท่านั้น ผู้ดูนกควรศึกษาลักษณะนิสัยของนกก่อนทำการออกดูนก จึงจะสามารถพบนกได้หลากหลายมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

จากการวิจัยพบว่า ข้อมูลนกพบบ่อยทั้ง 500 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 49.16 จากจำนวนรายชื่อนกในประเทศไทยทั้งหมด 1,017 ชนิด ซึ่งเผยแพร่โดยคณะกรรมการพิจารณาข้อมูลนก (Records committee) สมาคมอนุรักษ์นกและธรรมชาติแห่งประเทศไทย (Bird Conservation Society of Thailand) ที่ได้ทำการจัดหมวดหมู่โดยใช้หลักอนุกรมวิธาน และได้ปรับปรุงข้อมูลเดือน มกราคม พ.ศ. 2555 ผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ายังมีนกพบบ่อยอีกจำนวนหนึ่ง ที่ไม่พบเห็นในช่วงเวลาที่ทำการสำรวจ เนื่องจากการสำรวจเน้นเฉพาะพื้นที่ที่มีสภาพภูมิประเทศเป็นภูเขา ซึ่งไม่ครอบคลุมถิ่นอาศัยตามธรรมชาติทั้งหมดของนก และได้ทำการสำรวจเพียงบางช่วงฤดูกาลเท่านั้น

ดังนั้น ในการสำรวจข้อมูลนก จึงควรระบุพื้นที่ในการสำรวจให้ครอบคลุมถิ่นอาศัยตามธรรมชาติที่ เช่น สวนผลไม้ และสวนสาธารณะ หุบเขาและพื้นที่เกษตรกรรม แหล่งน้ำจืด หาดเลนและหาดทราย เพื่อให้ได้ข้อมูลของนกครบถ้วนตามสภาพภูมิประเทศ และตามถิ่นอาศัยตามธรรมชาติ

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ที่อนุเคราะห์อนุญาตทุนวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กิตติ ภัคดีวัฒนกุล และจำลอง กระจุดสาหะ. (2546). **การออกแบบฐานข้อมูล**. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: เคทีพี คอมพ์ แอนด์ คอนซัลท์.
- จารุจินต์ นภีตะภักุ และคณะ (2555). **คู่มือศึกษาธรรมชาติหมอบุญส่ง เลชะกุล นกเมืองไทย**. กรุงเทพฯ: คณะบุคคลนายแพทย์บุญส่ง เลชะกุล.
- ดนัย ไชโยธา และสุวิทย์ จำปา. (2549). **การวิจัย: โครงสร้าง แนวคิด และหลักการ**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- นิวัตติ เรืองพานิช. (2537). **การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ริ้วเขียว.
- รุ่งโรจน์ จุกมงคล. (2553). **Thailand Bird Guide คู่มือจำแนกชนิดนกด้วยภาพถ่ายที่สมบูรณ์ที่สุด**. กรุงเทพฯ: สารคดี.
- วิสุทธิ์ ใบไม้. (2538). **สถานภาพความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย กรุงเทพฯ.

- สมาคมอนุรักษ์นกและธรรมชาติแห่งประเทศไทย. (2554). **ถิ่นอาศัยของนกในประเทศไทย**. สืบค้นเมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2556, จาก http://www.bcst.or.th/?page_id=39
- สมาคมอนุรักษ์นกและธรรมชาติแห่งประเทศไทย. (2554). **รายชื่อนกในประเทศไทย**. สืบค้นเมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2556, จาก http://www.bcst.or.th/?page_id=39
- สมาคมอนุรักษ์นกและธรรมชาติแห่งประเทศไทย. (2554). **สถานภาพของนกในประเทศไทย**. สืบค้นเมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2556, จาก http://www.bcst.or.th/?page_id=59
- Sibley, C. G., & Monroe, B. L. (1990) **Distribution and taxonomy of birds of the world**. New Haven, USA: Yale University Press.